

"תורתך שעשועי"

יו"ל ע"י בית מדרש לבעלי בתים ולגמלאים - גני הדר פתח תקוה

ראש הכולל - הרב זכריה אינגבר. עורך הגליון - הרב שמואל אינגבר.

"ונשא... על לבו... והיו על לב אהרון... על לבו" (שמות כ"ח, כ"ט - ל')

שני הפסוקים הבאים עוסקים בנושאת החושן על לב אהרון: "ונשא אהרון את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו בבואו אל הקודש, לזיכרון לפני ה' תמיד. ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים והיו על לב אהרון בבואו לפני ה', ונשא אהרון את משפט בני ישראל על לבו לפני ה' תמיד" (שמות כ"ח, כ"ט - ל').

שאלה מרכזית

בפסוקים אלו נראה לדון בארבע הערות:

א. יש להבין מדוע התורה מדגישה שהחושן יהיה על הלב של אהרון, ולא מציינת בצורה כללית, שהחושן יהיה על חלק העליון של גופו מקדימה, שהרי החושן נמצא מול הלב ולא על הלב? וישנה מחלוקת בראשונים היכן בדיוק היה החושן. ראה 'רמב"ם' (הל' כלי המקדש פ"ט הי"א) שסובר: "נמצא כשלוש האפוד עם החושן יהיה החושן על לבו בשוה... וחשב האפוד קשור על לבו תחת החושן". בעוד שלדעת 'ראב"ד' היה חשב האפוד יותר למטה ואומר על הרמב"ם: "הפליג לעלות, ואינו אלא למטה מטיבורו". ומסביר בעל 'אזנים לתורה' שלדעת רמב"ם משמע, שהחושן היה גבוה יותר וחלקו התחתון הגיע עד הלב, ורק חשב האפוד היה ממש על הלב. ולפיו יש להסביר, מדוע התורה מציינת שהחושן יהיה על לב אהרון, ולפי דברינו העניין יתברר. אך בעל 'אזנים לתורה' מסביר, שלדעת רמב"ם אין כוונת הביטוי - 'על לבו' שיהיה מול הלב, אלא גבוה מן הלב, כאילו נמצא מעליו, וזה כוונת הביטוי - 'על לבו'.

ב. מדוע מודגש שלש פעמים שהחושן יהיה על לבו של אהרון, ולכאורה היה אפשר להסתפק בפעם אחת, על זה הדרך: "ונשא אהרון את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו בבואו אל הקודש, לזיכרון לפני ה' תמיד. ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים, ונשא אהרון את משפט בני ישראל".

ג. כמו כן, מודגש בכל שלושת הפעמים - 'לפני ה'', וגם את החזרה הזו יש להבין.

ד. וכן, נמצא הבדל נוסף בכל אחד מהפעמים: בפעם הראשונה נאמר: "בבאו אל הקודש, לזכרון לפני ה' תמיד". בפעם השנייה נאמר: "בבאו לפני ה'". ובפעם השלישית נאמר: "לפני ה' תמיד".

רעיון מרכזי

א. על לב אהרון - הדגשת הלב של אהרון, מקשרת את ענין החושן המובא כאן, למה שאומר ה' למשה בפרשת 'שמות' לאחר שמשה מסרב ללכת בשליחות ה': "וגם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמת בלבו" (שמות ד', י"ד). ואומר 'רש"י' במקום: "לא כשאתה סבור שיהא מקפיד עליך שאתה עולה לגדולה. ומשם זכה אהרן לעדי החשן הנתון על הלב", ולפי זה מובן מדוע מודגש שהחושן יהיה דווקא על לבו של אהרון.

ב. שלש פעמים - ההדגשה החוזרת על עצמה שלש פעמים שהחושן יהיה על לב אהרון, יתכן וקשורה, לסירובו של משה ללכת לשליחות, וסירוב זה גם הוא חוזר על עצמו שלש פעמים. פעם ראשונה בפרק ד' פסוק א': "והן לא יאמינו לי". בפעם השנייה בפסוק י': "לא איש דברים אנכי". ובפעם השלישית בפסוק י"ג: "שלח נא ביד תשלח".

ובשני הסירובים האחרונים מצוין 'רש"י' שמשה סרב ללכת לשליחות, כי לא רצה לפגוע באחיו אהרון. בסירוב השני בפסוק י' אומר 'רש"י': "וכל זה שלא היה רוצה ליטול גדולה על אהרון אחיו שהיה גדול הימנו ונביא היה". ובסירוב השלישי מבאר 'רש"י' שמשה התכוון לאהרון: "ביד מי שאתה רגיל לשלוח והוא אהרן".

ולפי זה, יש להניח, שהרצון לא לפגוע באהרון, היה גם הגורם כבר בסירוב הראשון. וקצת משמע מדיוק בלשון 'רש"י' שאומר לאחר הסירוב השני: "וכל זה שלא היה רוצה ליטול גדולה על אהרון", ואפשר לדייק מהמילים - 'וכל זה', שבא לרבות גם את סיבת הסירוב בפעם הראשונה.

ויש לשאול, האם באמת אהרון היה נפגע, לו משה היה מקבל את התפקיד? ואם התשובה לכך היא שלילית, וה' ודאי ידע שזו סיבת הסירוב של משה, אז מדוע ה' לא אמר למשה מיד לאחר הסירוב הראשון: "וראך ושמת בליבו", בכדי שמשה ילך מיד לשליחות ולא יתמהמה. וכן, אם אהרון כלל לא היה נפגע מכך, יוצא שמשה חשד בכשרים לחינם, ואיך ייחס לאחיו מחשבה כזאת?

ומכאן, אולי יש לשער, ובחשש גדול לומר זאת על אהרון, שאהרון אכן היה נפגע, ולכן משה לא רצה ללכת, ואין בזה טענה על אהרון, כי אפשר להבין זאת. שהרי, זה ששים שנה שאהרון נושא במשא העם במצרים, ומשה לא נמצא במקום, ואם יופיע פתאום ויודיע שהוא נבחר להנהיג את העם ולהוציאם ממצרים, עלול אהרון להיפגע. וכן מובא ב'מדרש תנחומא' (שמות פרק כ"ז) שלפחות זה היה חששו של משה: "אמר משה כל השנים האלו היה אהרן אחי מתנבא, ועכשיו אני נכנס בתחומי של אחי ויהיה מיצר, לכך לא היה רוצה לילך. אמר ליה הקב"ה למשה - לא אכפת לאהרן בדבר זה, לא די שאינו מיצר אלא עוד שמח. תדע לך שאמר ליה, וגם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמת בלבו, אינו אומר ושמת בפיו או ושמת בלבד, אלא ושמת בלבו. אמר רש"י הלב שמח בגדולת אחיו, יבא וישמח וילבש אורים ותומים, שנאמר (שמות כח) ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים והיו על לב אהרון".

לאחר זמן, מצאתי מקור, שיש בו קצת סיוע לאפשרות לומר כן על אהרון (נמצא בעלון 'פרי עמלינו' לפרשת שמות תשע"ח (פתח תקוה), ומובא מהספר 'לקראת שבת מלכתא'). במקור זה מובא מדרש מילקוט שמעוני (ויקרא - פרק כה - רמז תרס"ה) : "אילו היה יודע אהרון שהקב"ה כותב עליו 'וגם הנה יוצא לקראתך וראך ושמח בליבו' בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו". ושאל הרב הגרא"מ שד', מה ייתן לאהרון הכהן ומה יוסיף לו שהתורה מעידה עליו - 'וראך ושמח בליבו', וכי לא הכיר את עצמו דיו? וכי לא עשה את מעשיו בתכלית השלמות לפי דרגתו? מדוע לא יצא מלכתחילה בתופים ובמחולות? ותירץ, שאהרון חשד בעצמו. הוא לא יצא בתופים ובמחולות משום שהיה תדיר בודק את מעשיו מפשפש וממשמש פעם אחר פעם אם שלמים הם. כשיצא לקראת משה רבנו, אף שלא היתה שום קנאה בליבו, בכל זאת חשד בעצמו שמא בכל זאת יש בו סרד של קנאה, ולכן לא יכול לצאת בתופים ובמחולות לקראתו, כי כל מעשה שהאדם עושה צריך להיות אמיתי. מכיון שלא היה בטוח במאת האחוזים שאין בו סרד של קנאה לא היה יכול לעשות מעשה שאינו תואם את פנימיותו. משום כך רק אם היה יודע שה' כותב עליו - 'וראך ושמח בליבו', כלומר שהוא נקי בתכלית הניקיון מכל סרד קנאה, אז היה יוצא לקראתו בתופים ובמחולות". אך בהמשך מובא שם, שה'גרי"ש אלישיב' הסביר, שאהרון ידע בדיוק את דרגתו של משה רבנו, וחששו נבע מזה, שישנה הלכה שלא הגדול יש עדיפות על האח הצעיר, גם אם הצעיר גדול ממנו במדרגות, ולכן לא יכול לצאת לקראתו בתופים ובמחולות, כי יתכן שלפי ההלכה אסור לו לנהוג כך. אך לאחר שהתורה כותבת - 'וראך ושמח בליבו', כלומר שהתורה פוסקת שאין כאן עדיפות לאח הגדול, לכן היה יוצא בתופים ובמחולות.

ובזה נסביר, מדוע ה' לא אמר למשה **מיד** לאחר הסירוב הראשון, שאהרון יוצא לקראתו בשמחה, כי באותו שלב ראשוני, אהרון עדיין לא היה במצב זה. אלא, שיש עדיין להסביר, מה התחולל בליבו של אהרון, עד שרק לאחר הסירוב השלישי של משה, היה יכול ה' לבשר למשה : "וראך ושמח בלבבו", ולא לפני כן.

ונראה להסביר, שמשה בסירובים הללו, הפעיל בקרבו את **כח הווייתו** כלפי אהרון, בבקשה מה' שישלח את אהרון ולא אותו. וכמים הפנים לפני כן לב האדם אל רעהו, דבר זה השפיע על אהרון, וגם בו התחזק **כח הווייתו** כלפי משה, עד שרק לאחר הפעם השלישית, הוא הגיע למדרגה של - "ושמח בליבו". והליך זה נמשך **שלוש פעמים**, כמו כל דבר שנהיה חזקה לאחר שלש פעמים.

שמחת משה - ולא רק אהרון שמח עם משה, גם משה שמח באותה מידה עם אהרון, כמו שכתוב : "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. כשמן הטוב על הראש ירד על הזקן זקן אהרן שירד על פי מידותיו" (תהלים קל"ג, ב). ומובא ב'ויקרא רבה' (פרשה ג' פסקה ו') : "שמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן, וכי שני זקנים היו לאהרן ואת אמרת הזקן זקן? אלא כיון שראה משה את השמן יורד על זקן אהרן, הי' שמח כאלו על זקנו ירד". ולמרות שמשה היה צריך להיות הכהן, ותפקיד זה הועבר לאהרון, משה שמח בליבו, כאילו הוא קיבל את התפקיד, וכאילו השמן יורד על הזקן שלו.

ביטול העצמיות - ולדרגה כזו שכל אחד שמח עם ההצלחה של השני, אפשר להגיע רק אם הלב נקי לגמרי, ואין לאדם שום הרגשת חשיבות עצמית. רק אז אינו מקנא בשני, ואדרבא אף שמח בהצלחתו. וזה בא לידי ביטוי בפסוק שבו משה אומר על עצמו ועל אהרון : "ונחננו מה" (שמות ט"ז, ז), וכמו שאומר **רש"י** : "מה אנחנו חשובין", כלומר, שאין לנו כל חשיבות עצמית. ומדוע במילה - "ונחננו" חסרה האות אל"ף? ואפשר לומר, שהאות **אל"ף** שהיא הראשונה ורומזת על אלופו של עולם, יש לה חשיבות רבה ולכן השמיטוה. ואפשר להוסיף, שכך המילה - "ונחננו" נקראת ישר והפוך, ומשה בא לומר בזה, שהגיעו לדרגה שאין להם חשיבות עצמית, על ידי השפעה שכל אחד השפיע על אחיו, ישר והפוך, כמים הפנים לפנים.

אורים ותומים דווקא על הלב - ורק מי שיש לו לב נקי לגמרי, ואין לו כל חשיבות עצמית ומתבטל כנגד כל עם ישראל, רק הוא יכול לשאת את שמות בני ישראל על לבו, ולקבל תשובות באורים ותומים מה' לבני ישראל, כי כל נגיעה אישית פוגמת בתשובה המתקבלת.

ג. לפני ה' - ולפי הדברים הנ"ל נסביר, מדוע בכל שלשת פעמים מודגש שהחושן יהיה על לבו - 'לפני ה'': **א.** כי כל מי שיש בו חשיבות עצמית לא יכול לעמוד לפני ה', אלא רק לאחר התבטלות מוחלטת של ה'**אני**' שלו. ונראה לומר רמז במילה - 'אני' שהיא זהה באותיותיה למילה - 'אין', אלא שההבדל ביניהם הוא מקומה של האות **יו"ד**, במילה 'אני' היא בצד, ואילו במילה 'אין' היא במרכז. וכידוע האות **יו"ד** מרמזת על **הקב"ה**, ובא הדבר ללמדנו, שאם האדם שם את הקב"ה במרכז, אז הוא מרגיש שהוא עצמו - 'אין'. אך אם מרגיש עצמו שהוא בגדר - 'אני', זה בגלל שהוא שם את הקב"ה בצד. **ב.** הביטוי - 'לפני ה'' בא ללמדנו, שאדם לא יכול להכיר מה שבלבו של השני, אלא רק ה' יכול לומר דבר כזה : "וראך ושמח בלבבו". **ועוד יותר**, לפי מה שהבאנו לעיל בשם 'הרב הגרא"מ שד', מתברר שאף האדם עצמו, אינו יכול להעיד על עצמו שהוא בגדר - 'ושמח בלבבו' עד שה' עצמו מעיד עליו זאת.

ד. וכן, נוכל להסביר את ההבדל שבין שלושת התיאורים, במקביל לשלושת השלבים בשמחת הלב של אהרון. בפעם הראשונה נאמר : "בבאו אל הקדש", זכרון לפני ה' תמיד". בשלב זה נאמר רק - 'בבאו אל הקדש' אך עדיין הוא לא במצב של - 'לפני ה'', אלא רק הוא בא אל הקדש במטרה **שיזכור** שצריך לבא לפני ה' תמיד בלב שלם ושמח. בפעם השנייה מתעלה בדרגתו, ונאמר : "בבאו לפני ה'", אך עדיין לא מודגש זה מצב **תמיד**. בפעם השלישית הוא מגיע לשלימות המוחלטת, שישאר לב נקי : "לפני ה' תמיד".

הַיְעוּרִים מִתְקַיִּימִים צְבִית הַכִּנְסַת הַנִּיכֵי הַיְסִיבוֹת – רח' מנחת שלמה 3 גני הדך פתח תקוה

שעה 11:00 - שיעור בגמרא מסכת שבת. שעה 12:00 - שיעור באור החיים הקדוש.

ביום ה' שיעור בפרשת השבוע (שיעור זה מתפרסם בסוף השבוע בבתי הכנסת בעלון של בית המדרש)

לפריטים נא לפנות בטלפון – 0548448692. לחגובות הערות והארות ולקבלת הגליון במייל, גם צמהדורה מורחבת,

נא לפנות לכחובת – Ingber@bezeqint.net